

مبطلات و مفاسد نهاز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْمُجْاہِدِ الْمُلَاقِ بِالْمَوْلَى (سَلَّمَ وَأَلَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

١٣٩٧

تتبّع، نکارش و نوشته از:

الحاج امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »
و داکتر صلاح الدین « سعیدی - سعید افغانی »

بسم الله الرحمن الرحيم مبطلات و مفاسد نماز

1- برخی از موارد یکه موجب بطلان و فساد نماز میگردد عبارتند از :

- سخن گفتن با دیگران.
- خندیدن و گریه کردن
- خوردن و نوشیدن
- کشف عورت
- انحراف از جهت قبله
- شکسته شدن وضوء

- یقین در باطل شدن وضو (این بدین معنی است که برای نمازگزار یقین حاصل گردد که وضویش باطل شده و لذا نماز بدون وضو باطل است): ولی برای توضیح بیشتر به حدیثی که عباد بن تمیم از کاکایش روایت فرموده آمده است : «لاینقتل - او لاینصرف - حتی یسمع صوتاً أو يجد ریحا» «تا صدایی نشنود یا بویی را احساس نکند(از نماز) منصرف نشود». متفق عليه .

2- ترك کردن قصدی رکنی از اركان نماز ، ویا هم ترك کردن بدون عذر شرطی از شروط نماز .

رسول الله صلی به شخصی که اركان نماز را بطور کامل ودقیق وصحیح انجام نداد برایش گفت : «إرجع فصل فـإنك لم تصـل» «برگرد و نماز بخوان زیرا تو نماز نخوانده‌ای». متفق عليه

هکذا رسول الله صلی الله علیه وسلم به شخصی که به اندازه درهمی از پشت پایش خشک مانده بود، دستور داد که وضو و نمازش را اعاده کند. ابوداود.

3- خوردن و آشامیدن عمدی :

ابن منذر میگوید : علماء اجماع کرده‌اند بر اینکه اگر کسی در نماز فرض، عمداً بخورد یا بیاشامد لازم است نمازش را دوباره اعاده کند. الإجماع (40).

4- حرف زدن عمدی بدون مصلحت در نماز :

از زید بن أرقم روایت است : «كنا نتكلم في الصلاة يكلم الرجل منا صاحبه و هو إلى جنبه في الصلاة، حتى نزلت : «وَقُومُوا اللَّهُ قَاتِلِينَ» فأمرنا بالسكت و نهينا عن الكلام» «در نماز با هم صحبت میکردیم، مردی از ما با کسی که کنارش نماز میخواند صحبت میکرد تا آیه « وَقُومُوا اللَّهُ قَاتِلِينَ » نازل شد، سپس به سکوت امر شدیم و از صحبت کردن (در نماز) منع شدیم». (متفق عليه).

5- خنیدن :

ابن منذر نقل کرده که خنیدن، به اجماع علنا نماز را باطل میکند. الإجماع (40).

6- عبور زن بالغ، خر یا سگ سیاه از بین سجده‌گاه نمازگزار و ستره‌اش : به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم: « إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ يَصْلِي، فَإِنَّهُ يَسْتَرِهِ إِذَا كَانَ بَيْنَ يَدِيهِ مَثْلَ آخِرَةِ الرَّحْلِ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدِيهِ مَثْلَ آخِرَةِ الرَّحْلِ فَإِنَّهُ يَقْطَعُ

صلاته الحمار و المرأة والكلب الأسود «هرگاه یکی از شما نماز خواند و در مقابل او چیزی مانند پشتی پالان شتر وجود داشت، برای او ستره به حساب می‌آید و اگر در مقابلش چیزی مانند پشتی پالان شتر وجود نداشت، عبور زن، خر و سگ سیاه نمازش را باطل می‌کند». (مسلم)

مفسدات نماز:

- 1- دعا کردن همانند حرفهای مردم
- 2- آه و اوه گفتن و ناله کردن مگر از یاد بهشت یا جهنم.
- 3- با صدا گریه کردن از درد یا مصیبت مگر از یاد بهشت یا جهنم .
- 4- اصلاح نماز کسی غیر از امام خویش کردن
- 5- جواب دادن عطسه کننده با «یرحمك الله» (که شامل حرف زدن به صورت عام بوده میتواند).
- 6- جواب دادن، اگر چه با ذکر باشد.
- 7- قصدا سلام دادن .
- 8- جواب سلام دادن
- 9- بدون عذر گلو را باز کردن
- 10- با صدا خنیدن
- 11- به عدم حدث رساندن
- 12- ترک کردن یکی از ارکان بدون قضا و شرایط بدون عذر
- 13- خوردن
- 14- نوشیدن
- 15- سجده کردن بر چیز نجس
- 16- عمل کثیر
- 17- نماز دیگری را شروع کردن
- 18- برهنه شدن عورت
- 19- بیهوش شدن
- 20- قرائت از روی قرآن کریم در نماز های فرضی

یادداشت:

اگر یکی از مفسدات در نماز پیدا شود نماز دوباره خواند شود.

مکروهات نماز :

در وقت نماز ساعت تیری کردن با لباس، چیدن سنگهای جای سجده از یک دفعه اضافه، انگشتان را در یکدیگر داخل کردن یا تدق کشیدن آنها، تاب دادن موها یا لباس، به دیگر طرف دیدن، به رانها نشیستن، در وقت سجده ارنجها را به زمین ماندن، قبل از امام به رکوع یا سجده رفتن و یا کدام عمل دیگر انجام دادن، طویل نمودن قرائت رکعات دوم از اول، تنگ شدن وضع، و همچنین اگر زیات گرسنه باشد اول باید طعام را صرف نماید.

گریه کردن در نماز:

علماء میگویند چنانچه گریه کردن بر انسان غلبه نکند بگونه ایکه صدایش بالا نرود، نماز را باطل نمی کند. حال این گریه بدلیل خشیت در نماز باشد یا به سبب مصیبتی واردہ بر او باشد.

اما اگر گریه در نماز همراه با صوت باشد؛ (از دو حالت خالی نخواهد بود :)

اول :

اگر شخص نمازگزار به سبب شنیدن مصیبتی گریه نماید و صدایش را بلند کند نماز وی باطل می شود ولی اگر گریه بر او غلبه کرد ولی همراه با صوت نبود نماز صحیح است. ان شاء الله.

دوم :

اما چنانکه گریه به سبب خشوع باشد در این مورد ممانعتی نیست (هرچند که همراه با صوت باشد)، زیرا این امر از صفات مؤمنان خاشع است، حال فرق نمی کند که حالت کریه در حال سجده باشد یا یکی از هیئت نماز باشد، الله تعالى می فرماید: «**وَيَخْرُونَ لِلأَذْقَانِ يَنْكُونُ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوْعًا**» [الإسراء: 109]. آنها (ب اختیار) به زمین می افتد و گریه می کنند؛ و (تلاؤت این آیات، همواره) بر خشو عshan می افزاید.

در روایات اسلامی محدثین مینویسند که پیامبر صلی الله علیه وسلم و صحابه و سلف صالح در نمازشان از ترس و خشیت باری تعالی گریه می کردند.

شیخ ابن جبرین رحمه الله در این زمینه می گوید:

«گریه مسنون و مستحب به هنگام شنیدن قرآن است و یا بهنگام شنیدن خطبه و عظ و مانند آنها ، چنانکه الله تعالی می فرماید: «**إِذَا ثَلَّى عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيَا**» (مریم 58) (آنها کسانی بودند که وقتی آیات خداوند رحمان بر آنان خوانده می شد به خاک می افتادند، در حالی که سجده می کردند و گریان بودند).

و همچنین اهل سنن از عبد الله بن الشیخ روایت می کنند که گفت: «رأیت رسول الله - صلی الله علیه وسلم - یصلی، وفی صدره أَزِيزٌ كَأَزِيزِ الْمَرْجُلِ مِنَ الْبَكَاءِ» رسول الله صلی الله علیه وسلم را دیدم در حالیکه نماز می گزارند و سینه مبارک مانند آواز دیگ «از گریه» صدائی داشت.

پس اگر گریه به سبب خشیت و ترس الهی باشد نماز را باطل نمی کند و همچنین به هنگام شنیدن قرآن (در نماز یا غیر آن) زیرا این امر بر انسان غلبه می کند و امکان جلوگیری از آن وجود ندارد ولی جایز نیست که عمدا صدای خود را بالا برده همچنانکه نبایست در آن (گریه در نماز) مباھات کرد و به قصد تمجید و شهرت بین مردم گریه نمود زیرا این امر ریا است که اعمال آدمی را باطل می کند.

(فتاوی ابن جبرین شماره 7384).

بنابراین گریه کردن به سبب خشیت در نماز باعث باطن شدن آن نمی شود و جایز و حتی مستحب است و همانطور که در فوق یاداور شدیم : پیامبر صلی الله علیه وسلم و صحابه در نماز گریه می کردند:

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّحْبُرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَصْلِي وَلَجْوَفِهِ أَزِيرٌ كَأَزِيرِ الْمَرْجَلِ مِنَ الْبُكَاءِ». حديث صحيح روایت ابو داود. والترمذی از عبد الله بن شخیر رضی الله عنہ روایت شده که گفت: خدمت رسول الله صلی الله علیہ وسلم آدم در حالیکه نماز می گزاردند و سینهء مبارک مانند آواز دیگ «از گریه» صدائی داشت.

ابن عمر رضی الله عنہما میگوید:

چون مریضی پیامبر صلی الله علیہ وسلم شدت گرفت برایش از نماز گفته شد، فرمود: ابوبکر را بگوئید تا برای مردم نماز گزارد. عایشه رضی الله عنہا گفت: وی انسان نرم دل است و وقتی قرآن بخواند گریه بر وی غالب شود. آنحضرت صلی الله علیہ وسلم فرمود: وی را بگوئید تا بر مردم نماز گزارد. در روایتی از عایشه رضی الله عنہا آمده که گفتم: وقتی ابوبکر به جایتان ایستاده شود، از شدت گریه مردم صدای او را نمی شنوند.

حدیث الغرباض بن ساریه . رضی الله عنہ، قال: وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَدَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ . حدیث عرباض بن ساریه رضی الله عنہ است که گفت: رسول الله صلی الله علیہ وسلم برای ما موعظه ای فرمود که دلها از آن هراسان شد و چشم ها از آن اشکبار.

خواب رفتن در حین ادای نماز؟!

در مورد خواب رفتن در حین نماز ، باید احتیاط کرد ، خواب یکی از موارد است که در بسیاری از موارد حتی برخی از خواب ها موجب بطلان و ضؤ هم میگردد، نه هر خوابی ! بطور مثال اگر خواب خفیفی بالای انسان غلبه کند ، در این صورت ناقض وضو نمی باشد ، ولی در صورتیکه انسان را خواب عمیق گرفت ، حکم فقها همین است که وضو باطل و نماز گزار باید به تجدید وضو اقدام نماید .

ولی برخی از علماء بدین عقیده اند که : اگر شخص هنگام خواب مقعد وی (سورین های مصلی) بر زمین چسبیده باشد، خواب او در هر حالتی که باشد ناقض وضو نخواهد بود در غیر اینصورت خواب اگر خفیف هم باشد ناقض وضو می باشد.

ولی صحیح آنست که خواب عمیقی که با آن شعور و ادرارک باقی نماند، خواه مقعد به زمین چسبیده باشد یا خیر ناقض وضو است نه خواب خفیف. به دلیل حدیث صفوان بن عسال که گفت : « كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كَنَا سَفَرًا أَنْ لَا نَنْزِعَ خَفَافًا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلِيَالِيهِنَّ، إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ، لَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبُولٍ وَنَوْمًا » (پیامبر صلی الله علیہ وسلم به ما دستور می داد که در مسافت خفهایمان را به مدت سه شبانه روز به خاطر مدفوع، ادرار و خواب در نیاوریم، مگر در حالت جنابت) (نسائی(1/84).

در این حدیث، پیامبر صلی الله علیہ وسلم بین خواب و ادرار و مدفوع (برای باطل شدن وضو) فرقی قابل نشده است.

همچنان در حدیثی از علی رضی الله عنہ روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «العين و کاءالسے فمن نام فلیتواضا» «چشم بند مقدع است، پس هر کس خواب رفت وضو بگیرد». ابن ماجه (477).

و معنی آن این است که بیداری، بند مقدع و محافظ آن است، چون شخص در بیداری آنچه از او خارج شود را، احساس می‌کند. نیل الأولطار (1/242). اما در مورد شخصیکه آنرا در نماز خواب ببرد، فرق نمیکند که به چه دلیل باشد. حکم شرعی در این مورد عبارت است:

- اگر خواب عمیق باشد بگونه ایکه بعد از بیدار شدن متوجه شود که مدت زمانی گذشته، در آنصورت باید دوباره وضو بگیرد و از نو نمازش را بخواند زیرا نمازش را کامل نخوانده و احتمال نقض وضویش نیز وجود دارد.
و اگر هنگام بیدار شدن وقت نماز گذشته بود باز باید بلافصله وضو بگیرد و نماز خود را همان لحظه ادا کند.

- اما اگر خواب وی خفیف بود و بیشتر حالت خواب آلودگی داشت؛ در آنصورت این چرت یا خواب خفیف ممکن است باعث شود تا رکنی از ارکان نماز یا انجام نشود یا ناقص انجام شود که در هنگام بهوش آمدن باید آن رکن را از نو بجای آورد.

و اگر ترک واجبی کرده باشد باز با بهوش آمدن نیاز به جبران است. بعد در انتهای نماز باید قبل از سلام دادن دو سجده ی سهو ببرد.

بستن چشمها در نماز :

برخی از نماز گزاران عادت دارند که در وقت نماز بخصوص در وقت قیام وسجده ، چشم های خویش را می بندند ، جمهور علماء در این مورد متفق القول اند که : بستن چشمها در نماز مکروه است، زیرا مخالف سنت پیامبر صلی الله علیه و سلم میباشد و احتمال دارد سبب خواب شود، و سنت آنست که در نماز چشمانش باز باشد و نگاه و توجه نماز گزار باید به سجدگاه باشد الی در حالت رکوع که نگاهش خویش را نماز گزار بین دو پایش میاندازد و البته در هنگام تشهد نگاهش خویش را به انگشت اشاره دست راستش داشته می باشد .
بنابراین کسانی که در نماز چشمان خود را می بندند در حقیقت این سنتها را ترک نموده اند.

ولی علماء میگویند که اگر فتنه ای هنگام نماز جلو چشم نماز گزار باشد مانند زنان عربیان، مزخرفات، و از این قبیل مسائل حرام، و هیچ امکان دیگر نباشد که چشم ها از دیدن این محرمات در حذر باقی بماند ، جز با بستن چشمها ، در این وضعیت فقها بهتر میدانند که چشم ها باید بسته شود .

همچنین فقها فرموده اند که اگر جلوی چشمان نماز گزار اموراتی بودند که باعث تشویش یا کاهش خشوع وی می شدند در آنصورت بستن چشمها نه تنها مکروه نیست بلکه بهتر آنست تا برای بدست آوردن خشوع چشمهاش را ببندد.

کشیدن صدای از انگشت در وقت نماز

قبل از همه گفت که طب امروزی بدین عقیده است که کشیدن صدای انگشتان

یعنی ترق ترق کردن انگشتان از لحاظ صیحی کاری خوبی نبوده و نباید فراموش کرد که این عمل وعادت در سن پیری باعث لرزش دست ها میگردد. ولی کشیدن صدای انگشتان یا به اصطلاح (ترق ترق کردن انگشتان) در حال نماز به اتفاق علماء مکروه است و اگر احیاناً این ترق وترق انگشتان از حال نورمال، زیاد و تکراری شود، خطر فاسد شدن نماز وجود دارد، زیرا این امر باعث تشویش و مشغله در نماز خواهد شد.

از شعبه خدمتکار ابن عباس روایت است که گفت: «**صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ ابْنِ عَبَّاسٍ فَفَقَعَتْ أَصَابِعِي، فَلَمَا قَضَيْتُ الصَّلَاةَ، قَالَ: لَا إِمْ لَكَ!! اتَّفَقْتُ أَصَابِعِكَ وَأَنْتَ فِي الصَّلَاةِ؟!**» (ابن ابی شیبہ 334/2) و البانی در الارواء آنرا حسن دانسته است). یعنی: کنار ابن عباس نماز خواندم و انگشتانم را خمانیدم (و صدا داد)، هنگامی که نماز را تمام کردم، گفت: این کار شایسته تو نیست، آیا انگشتانت را (با خمانیدن) به صدا در می آوری در حالیکه در حال نماز خواندن هستی؟! بنابراین این عمل در نماز نهی شده است زیرا باعث کم شدن خشوع در نماز و باعث پرت شدن هواس می شود ، و اصلا عملی بیهوده و عبث است لذا برخی از علماء تکرار بیش از حد آنرا موجب باطل شدن نماز می دانند.

البته برخی از علماء حتی این عمل را برای کسی که در مسجد و منتظر نماز است نیز مکروه دانسته اند و خارج از نماز آنرا بجز برای نیاز باز مکروه دانسته اند.

حرکت در نماز و باز کردن دروازه خانه

قبل از همه باید گفت در نماز رویرو قبله (بیت الله شریف) استاد شدن فرض است. اگر کسی در وقت نماز خواندن روی خود را به دیگر طرف بگرداند نمازش باطل میگردد، و اگر احیاناً نمازگزار در دشت، صحراء، جنگل و یادربین کوها باشد و جهت قبله بر ایش معلوم نباشد، و گسی دیگری هم نباشد که جهت قبله را معین کند، درینصورت به هر طرفیکه دلتان گواهی داد به همان طرف نماز باید خوانده شود .

ولی زمانیکه نمازگزار در خانه باشد و دروازه خانه زنگ زده شود و در خانه کسی نباشد نمازگزار میتواند در (دوازه) خانه را باز کند و یا خیر؟ در مورد واقع شدن همچو حالات حکم اسلامی همین است که باز کردن دروازه خانه در نماز های نفلی گنجایش دارد ، این بدین معنی است که نمازگزار میتواند ، نماز نفلی خویش را قطع و در(دوازه) خانه را باز نماید.

ولی اگر نمازگزار در حالی ادای نماز فرض باشد ، نباید عجله کند ، اولاً نماز خویش را تمام نموده و بعد از آن به باز کردن دروازه اقدام نماید . ولی اگر باز هم احساس کند که حادثه ای مهمی به وقوع پیوسته است نمازگزار (مرد) میتواند شخص متذکره را با گفتن «سبحان الله» و یا (زن) « یا کف زدن » شخص را متوجه و یا با خبر سازد که مصروف نماز خواندن است ، و نمیتواند به باز کردن دروازه اقدام کند.

طوریکه : « رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند : «أَنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ؛ مَنْ نَابَةُ شَيْءٍ فِي صَلَاتِهِ فَلِيُقْلِلْ بِسُبْحَانَ اللهِ» (دست زدن) در نماز (مخصوص زنان

است؛ و اگر کسی از مردان در نماز چیزی برایش پیش بباید، باید سبحان الله بگوید.» (بخاری 1218) و مسلم (421).

ولی با آنهم اگر مساله با تسبیح یا دست زدن بعلت دوری و عدم شنیدن کارساز گار نباشد، وضرورت به جواب دادن ویا عمل، شرع در این مورد کدام ممانعت نمی بیند.

نمازگزار میتواند نماز خویش را قطع بخصوص اگر نماز گزار در حال نماز نفلی باشد، واگر در حال خواندن نماز فرضی است و ملاحظه فرمود که به سبحان الله ودست زدن فایده ای بدست نمایاید ، نماز فرض خویش را هم میتواند قطع نماید .وباز نماز فرض خویش را از سر بخواند . (تفصیل جزئیات موضوع در فتاوی المرأة . شیخ ابن باز صفحه 59-60) میتوان مطالعه فرماید .

عدم تمرکز در نماز موجب بطلان آن می شود؟

نباید فراموش کرد که یکی از علل بطلان نماز عدم تمرکز در نماز است، اگر نمازگزار در حین نماز همه ای ارکان نماز را ، وبخصوص قرائت سوره فاتحه را بطور کامل وصحیح مراعات نماید ، نماز ان شاء الله قبول است ولی هرچقدر خشوع در نماز بیشتر باشد ثواب آن نیز بیشتر است.

برای یک نماز گزار مهم اینست که در درجه اول همه ارکان را بجای آورید و اذکار وارده در نماز را درست بخواند، فاتحه از اول الى آخر آن بدون ترک نموده آیه همانطوریکه قبلآ گفته نمازاش قبول است ، ولی اگر در نماز نمازگزار خشوع کافی نداشته باشید و متوجه کلمات آن نشوید نماز اش قبول است ولی ثواب آن کم می شود.

چنانکه در حدیث وارد است که: از عمار بن یاسر رضی الله عنہ روایت است که می گوید: من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیدم که می فرمونند: « همانا فردی که نماز می خواند در حالی که نمازش برای وی چیزی ، مگر به اندازه یک دهم ، یک نهم ، یک هشتم ، یک هفتم ، یک ششم ، یک پنجم ، یک چهارم ، یک سوم ، ویا نصف آن نوشته نمی شود.».

این حدیث را ابو داود (127/1) و بیهقی (281/2) و احمد (321/4) از دو روایت که یکی از آنها را عراقی صحیح دانسته است. و ابن حبان در کتاب صحیح خودش چنانکه در الترغیب (184/1) روایت کرده است.

پایان

مبطلات و مفاسد نماز

تبیع ، نگارش و نوشته از:

امین الدین « سعیدی – سعید افغانی »
و داکتر صلاح الدین « سعیدی – سعید افغانی »

ادرس ارتباطی :

saidafghani@hotmail.com

strategicstudies@yahoo.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library